

3. Декрет СНК РСФСР от 29.10.1917 «О восьмичасовом рабочем дне». URL: <https://constitution.garant.ru/history/act1600-1918/5306/>
4. Єфіменко Г. «День фактического переворота» та інші неробочі дні радянської України. URL: <http://likbez.org.ua/ua/ukrayinska-den-fakticheskago-perevorota-ta-inshi-nerobochi-dni-radyanskoji-ukrayini.html>
5. Заклик ЦК КПРС до 68-ї річниці Великої жовтневої соціалістичної революції. *Молодий комунар*. 1985. 15 жовтня. URL: <http://library.kr.ua/elib/molkom/1985/МК3631-19851015.pdf>
6. Мазаев А. И. Праздник как социально-художественное явление: Опыт историко-теоретического исследования. Москва: Наука, 1978. 392 с.
7. Рольф М. Советские массовые праздники. Москва: РОССПЭН, 2009. 439 с.

Глухенька Софія

ОБРАЗ РАДЯНСЬКОЇ ЖІНКИ ПЕРІОДУ «ВІДЛИГИ» НА СТОРІНКАХ ЖУРНАЛУ «РАБОТНИЦА»

Анотація. У статті зроблена спроба виокремлення основних рис та характеристик радянської жінки 50–60-х рр. ХХ ст. за матеріалами масового суспільно-політичного та художньо-літературного журналу «Работница».

Ключові слова: жінка, гендерні дослідження, СРСР.

Abstract. This article attempts to highlight the main features and characteristics of the Soviet woman of the 50–60's of the twentieth century based on the materials of the mass socio-political magazine «Rabotnitsa».

Keywords: women, gender studies, USSR.

Актуальність тематики дослідження визначається як необхідністю теоретичного осмислення питань гендерної політики СРСР періоду «відлиги», так і практичним виміром проблематики, її важливості для життя жінок пострадянського простору. Дослідженням життя радянських жінок на матеріалах масових жіночих журналів займалися Е. В. Гамелько [1] та В. В. Смеюха [6]. Основу джерельної бази запропонованої роботи складає корпус випусків журналу «Работница», що збігається хронологічно з рамками періоду «відлиги» в СРСР.

У 50–60-х рр. ХХ ст. жіноча преса в СРСР набуває все більшого поширення, адже не лише продовжується випуск відомих всесоюзних видань, а й з'являється цілий ряд нових регіональних. Проте і в цей період зберігається провідна роль центральних «Работницы», «Крестьянки» і «Советской женщины». Російська філологиня Вікторія Смеюха зазначає, що масовий жіночий суспільно-політичний журнал є ефективним засобом зміни поведінки жінок, їхнього об'єднання у виробничі колективи, координації праці та побутової діяльності, заміни особистих інтересів загальнодержавними [6].

Журнал «Работница» був одним із наймасовіших, на що вказує його тираж. Адже якщо в 1955 р. він складав 900 тис. екземплярів, то вже у 1963 р. – 4 мільйони. Увагу до журналу привертає і той факт, що у 1964 р. журнал було нагороджено орденом Леніна за «велику роботу з ідейно-

партійного виховання радянських жінок та заохочення їх до активної участі в побудові комунізму» [5, 12].

Якою постає жінка на сторінках журналу «Работница»? Даючи відповідь на це питання, ми розуміємо, що це є певний ідеологічний канон, який закладався в уявлення людей протягом не одного десятиліття. Отож, це і передова працівниця, і гарна господиня, і турботлива дружина та мати.

Звісно, чільне місце в журналі відведено матеріалам щодо роботи в цеху та на будівництві, зростає кількість публікацій щодо освоєння цілинних земель. «Жінки-інженери активно беруть участь в конструкторському бюро...», «Певне, робота – не те слово, просто там мій дім...», «Виготовлення приладдя для промивки затягнулося, тому Лідія Василівна цілими днями просиджувала в механічних майстернях...» [4]. Подібні цитати можна знайти ледь не на кожній сторінці журналу, і всюди підноситься віддана, постійна, а ще краще – ледь не цілодобова праця жінок.

Окрім того, у 1957 р. редколегія журналу «Работница» вирішує повернути популярність руху суспільниць, задля цього вводиться нова рубрика, де постійно публікують листи домогосподарок, що входять в «женсоветы» при заводах, шахтах, будівництвах. Цей факт підкреслює, що, незалежно від роду занять жінки, на неї покладалися зобов'язання щодо активної участі в громадському житті та розбудові «світлого майбутнього». «Працює вона поряд з чоловіком у станка чи несе нележку домашню роботу і виховує дітей, від неї, від її енергії і старання значною мірою залежить робота цілих підприємств» [2, 5].

Жінка як господиня згадується в текстах журналу побіжно. Звісно, після робочої зміни необхідно і нагодувати всіх членів родини, і прибрати, і випрати та випрасувати одяг. Але інформація щодо домашніх справ подається в невеликій рубриці «Корисні поради», ніби і зовсім немає ніякого додаткового навантаження: повноцінна робоча зміна, а після хвилин 20 на побут. Очевидно, бачення, що формувалося журналом щодо цього аспекту жіночої зайнятості, є викривленим та розбіжним з дійсністю.

«Работница» не забуває про обов'язки жінки як дружини та матері. В розповідях щодо стосунків між чоловіком та жінкою пропагується шлюб, в якому партнери йдуть один одному на поступки, працюють, не покладаючи рук, та виконують кожен свою гендерну роль. Постійно друкуються статті щодо виховання та навчання дітей: «Педагогічна хвилинка», «Про брязкальце, зайчика і матрешку», «Для майбутньої матері». Піднімаються і складні теми, що пов'язані зокрема з матерями-одиначками, кількість яких зростає у післявоєнний період.

Проте і цих ролей для жінки виявляється недостатньо, адже їй необхідно постійно займатися саморозвитком та досягати нових вершин. До прикладу наведемо перелік занять працівниці та студентки вечірнього технікуму Ніни, завдяки якому їй вдалось стати помітною з-поміж інших дівчат на заводі: грала у волейбольній команді, багато читала, співала в ансамблі, а по суботах вибиралась в туристичні походи [2, 23]. Крім того як активний член радянського суспільства жінка повинна була цікавитися

політичними питаннями та міжнародною політикою СРСР: «Випробування ядерної зброї», «Венесуела бореться» тощо.

При цьому жінка мала приділяти час і зовнішньому вигляду, про що свідчить наявність рубрики «Мода». Проте інтерес не повинен бути надмірним, зокрема ставлення до підборів або ж брюк та шортів було негативним. Зручність та помірність ставилася вище за зовнішній вигляд.

На сторінках журналу перед нами постає справжній приклад для наслідування. Адже жінка, окрім всього перерахованого, повинна бути сміливою та жертвовною. Як працівниця залізної дороги Зіна, яка ціною власного здоров'я врятувала дитину від коліс паровоза [3, 13].

Отже, образ жінки, який вимальовується авторами суспільно-політичного та художньо-літературного журналу «Работница», є досить багатограним. По суті, всі героїні є частково або цілком ідеальними працівницями, матерями, господинями, активістками. По суті, видання не репрезентує реальну земну жінку, а кожного разу описує і відточує її уявний ідеологічний канон.

Джерела та література

1. Гамелько Е. В. Образ советской женщины на страницах журнала «Работница» за 1940–1953 гг. URL: <https://moluch.ru/archive/7/543/>
2. Работница. 1957. № 1. URL: <http://publ.lib.ru/ARCHIVES/R/%27%27Rabotnica%27%27/%27%27Rabotnica%27%27.html#1989>
3. Работница. 1963. № 10. URL: <http://publ.lib.ru/ARCHIVES/R/%27%27Rabotnica%27%27/%27%27Rabotnica%27%27.html#1989>
4. Работница. 1964. № 6. URL: <http://publ.lib.ru/ARCHIVES/R/%27%27Rabotnica%27%27/%27%27Rabotnica%27%27.html#1989>
5. Работница. 1989. № 3. URL: <http://publ.lib.ru/ARCHIVES/R/%27%27Rabotnica%27%27/%27%27Rabotnica%27%27.html#1989>
6. Смеюха В. В. Женские журналы в СРСР в 1945–1991 гг.: типология, проблематика, образная трансформация. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/zhenskie-zhurnaly-sssr-v-1945-1991-gg-tipologiya-problematika-obraznaya-transformatsiya/viewer>